

Dat jullie daar bos hebben ... Over Pro Silva in Haagse Kringen

Heel veel nieuwe gezichten zagen wij als werkgroep Pro Silva bij de goed bezochte voorjaars-excursies van Pro Silva op 17,18 en 19 mei jl. in Den Haag. De fraaie, oude loofbossen van het landgoed Clingendael vormden het ochtenddecor; jonger loofbos in de Scheveningse Bosjes dat van de middag.

De traditionele achterban liet het een beetje afweten. Terwijl de rode draad in de excursie toch universeel toepasbaar is: het streven naar verticaal gestructureerd en gemengd bos met een flink aandeel inheemse soorten en dood hout. Zijn er veel bosbeheerders voor wie alleen de vertrouwde bossen van grove den en douglas op het hoge, droge zand de ultieme excursie - en discussie- omgeving zijn? Jammer, want daardoor mis je juist bij deze gelegenheden de uitwisseling met nieuwe, frisse geesten.

Natuurlijk kende de excursie in een stedelijke omgeving een eigen accent. Natuur, landschap en recreatie zijn voor de gemeente Den Haag de belangrijkste functies. En ... de bewegingsruimte van de beheerder is strakker ingekaderd door een kritische omgeving. Maar dat vormt uiteraard wel een grote uitdaging. Heel herkenbaar voor iedere bosbeheerder was het di-

Discussie in de Scheveningse Bosjes over de schaal en maatvoering van een verjongingsplek. (foto: Paul Boeters)

lemma tussen de gewenste, blijvende rol van lichtboomsoorten en twee kernbegrippen van Pro Silva: geleidelijkheid en het gebruik van spontane processen. In Den Haag gaat het daarbij vooral om een gewenste blijvende rol van de eik (en in mindere mate de berk). Terwijl schaduwboomsoorten als beuk en esdoorn in een beheer waarin uitsluitend geleidelijkheid en spontane processen een rol spelen steeds meer de overhand zullen krijgen.

In Clingendael werd duidelijk dat met het ouder en hoger worden van het bos, de schaal van ingrijpen ten behoeve van de eik ook steeds groter wordt: dunnen in beuk en esdoorn ten gunste van de bestaande eiken. Dunnen betekent dan: het verwijderen van werkelijke concurrenten en niet alleen onderstandige bomen. Dat laatste heeft voor de eik in het kronendak geen betekenis en leidt alleen maar tot verlies aan structuur. Voor een blijvende rol van de eik ook ruimte scheppen

voor verjonging. Stormgaten kunnen hier een aanzet voor vormen. Een doorsnee van éénmaal de boomhoogte is dan wel de ondergrens. Gezien de hoge recreatiedruk is extensief planten hier veelal noodzakelijk. Blijvend voorzien in de lichtbehoefte van jonge eiken in verjongingsplekken betekent ook het dunningsgewijs blijven vergroten van deze plekken. Met name in monumentaal bos heeft de beheerder dan heel wat uit te leggen. Het alternatief is echter dat op langere termijn de eik uit dit bos verdwijnt.

De rol van de esdoorn in het bos stond in de Schevenings Bosjes centraal. Dit is een bosgebied dat na de oorlog, op enkele relicten na, volledig opnieuw is ingeplant; relatief nog jonge opstanden dus.

Als je de esdoorn beheersbaar wilt houden, wat is dan het juiste moment en de juiste wijze van ingrijpen? Als je hem accepteert,

welke rol kan hij dan vervullen in gemengd bos? Algemeen was toch de mening dat het bestrijden van esdoorn in menging in dit stadium van bosontwikkeling - veel opstanden zijn nog niet meer dan 10-15 m hoog - weinig efficiënt is. Het vraagt een hoge inspanning en gedurende een flink aantal jaren blijvende aandacht, terwijl een positieve benadering van de soorten die je wel wilt - dunningsgewijs bevorderen van eik en daarnaast berk en beuk - met minder inspanning tot resultaat leidt. Je accepteert daarmee wel de esdoorn als een mengboomsoort in je systeem. In een monocultuur esdoorn stonden we stil bij de mogelijkheden om de opstand, geredeneerd vanuit natuur- en belevingswaarde, verder te ontwikkelen. Dat de boomsoort relatief voor de natuurwaarde veel minder betekent dan de eik is geen reden om een opstand in die zin met het gegeven materiaal te optimaliseren. Daarbij is de dunningsgewijze versterking van de aanwezige variatie in boomvormen al een aardig aangrijpingspunt. In deze opstand vormde een grote populier

ook een fraaie illustratie hoe deze snelle groeier differentiërend kan werken in een monocultuur. Hij levert reeds vroeg een monumentaal beeld, remt de groei van de direct omringende bomen en kan snel dood hout leveren, bijv. door hem als dunningsboom te ringen. Aandachtspunt is dan wel, zeker in een intensief gebruikte omgeving, het risico voor de bezoekers.

Verschillende verjongingsplekken gaven net als in de ochtend, weer aanleiding tot discussie over maatvoering van ingrijpen. Daarbij ging het over de grootte van de verjongingsplek in verhouding tot het karakter van de geplante of spontaan verwachte soorten. Lichtboomsoorten vragen veel meer ruimte. Maar ook werd gesproken over het handhaven van reeds aanwezige bomen in of rondom de verjongingsplek. Met het kwantificeren van zij-scheutgroei van deze bomen en de topscheutgroei van jonge bomen ontstaat eenvoudig zicht op de (on)mogelijkheid van ontwikkeling van de verjonging. Het nog aanwezige, oudere deel van het

bos toonde ook hier weer duidelijk dat uitsluitend kleinschalig ingrijpen uiteindelijk zal leiden tot het verlies van lichtboomsoorten. Het was jammer dat geen objecten beschikbaar waren om het resultaat op langere termijn van verschillende ingrepen gericht op de bestrijding van esdoorn te zien. Een euvel waar het hele Nederlandse bos op dit moment nog aan lijdt. Wat dat betreft is het verheugend dat de gemeente Den Haag samen met het onderzoeksinstituut Alterra een proef geïntegreerd bosbeheer heeft opgezet, gericht op juist dit aspect.

Al met al een interessant excursieprogramma, dat de deelnemers ook de uitspraak ontlokte dat het goed was om te zien dat ook een grote stad in het westen zoals Den Haag intensief met deze materie bezig is. Bovendien meenden velen hier een proeve te hebben gezien van het urbane bosbeheer zoals dat, onder de overal toenemende belangstelling van de stedelingen, binnen afzienbare tijd wellicht in heel Nederland plaats zal vinden. De stad komt er aan!